

Betänkandet (SOU 2016:80) ”En gränsöverskridande mediepolitik”

Fådagartidningarna har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande.

Vilka är vi?

Fådagartidningarna representerar den stora och viktiga mångfald av tidningar som i Presstödsförordningen benämns ”lågfrekventa tidningar”, d v s allmänna nyhetstidningar som utkommer 1-2 gånger i veckan.

Vi informerar medborgarna i våra spridningsområden och spelar en växande roll för den lokala nyhetsbevakningen i Medie-Sverige, inte minst i de områden där flerdagartidningarnas bevakning minskat eller rent av upphört.

Fådagartidningarna lämnar i det följande såväl mera övergripande synpunkter som kommentarer till de enskilda förslagen från Medieutredningen.

a) Övergripande synpunkter

Fådagartidningarna vill först understryka behovet av flera röster i ett och samma spridningsområde och fådagartidningarnas betydelse för just detta. Samtidigt är det så – och det ska man vara väl medveten om i ett mediestödsperspektiv – att det i fådagartidningarnas spridningsområden oftast inte ges några lokala digitala alternativ,

Värdet av fådagartidningarna måste därför föras åter in i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Fådagartidningarna stöder ambitionen att få bort de vita fläckar som finns på mediekartan. Det är emellertid minst lika viktigt att vidmakthålla en mångfald av medieröster och att använda den infrastruktur som redan finns – och som fungerar!

Demokratin måste värnas i hela landet. Den skulle – med utredningens förslag - allvarligt riskera att försämrats.

b) Ett mediestöd styrt av tillgängliga medel?

Det nuvarande presstödsystemet är en rättighetslagstiftning, d v s alla som uppfyller de angivna kriterierna är berättigade till ersättning, oavsett om det sammanlagda stödet kommer att överskrida de medel som anslagits i statsbudgeten.

De senaste åren har detta inte varit ett problem eftersom anslagen underskridits. I det framtida mediestödssystem som nu föreslås – och som istället styrs av tillgängliga medel - och med en potentiellt betydligt större mottagarkrets är dock detta ett uppenbart problem. Det gäller inte minst från ett förutsebarhetsperspektiv.

Fådagartidningsföretagen måste kunna planera och budgetera för sin verksamhet. En uppenbar risk med utredningsförslaget är att en kommande mediestödsnämnd kommer att tvingas fördela de medel som finns tillgängliga och då välja eller proportionera bland de sökande.

Fådagartidningarna förordar därför att det nuvarande systemet med en rättighetsbaserad lagstiftning – också i ett kommande mediestödssystem – behålls. Det blir då särskilt viktigt att sätta upp gränser för vilka som kan vara stödberättigade.

c) En ny mediestödslag, en ny mediestödsförordning och en ny mediestödsnämnd

Utredningen föreslår att den nuvarande presstödsregleringen ersätts med en ny mediestödslag och en ny mediestödsförordning.

Fådagartidningarna kan tillstyrka en övergång till en övergripande och teknikoberoende lagstiftning om mediestöd, som därefter görs fullständig med detaljföreskrifter i en förordning.

Men som ovan angetts innebär förslaget en väsentlig utvidgning av potentiella mediestödmottagare. Det blir därmed mycket viktigt att ställa tydliga krav på och avgränsningar av vilka verksamheter som ett tilltänkt mediestöd ska kunna komma i fråga för (se mera nedan).

Utredningen föreslår även att det ska inrättas en ny mediestödsnämnd i stället för presstödsnämnden, som ska kunna utfärda myndighetsföreskrifter. Mediestödsnämnden ska inte ha några politiska representanter utan i stället en majoritet av ledamöter som utses på förslag av branschorganisationer, t ex TU – dock inte som representanter för branschorganisationerna utan som personer som är sakkunniga och betrodda.

Fådagartidningarna ser betydande problem med förslaget. Många av de personer som skulle kunna bli aktuella har ett pågående - eller ett förflutet - i branschen och risken för jävssituationer är uppenbar.

Från mera principella utgångspunkter måste också ifrågasättas om staten ska överlämna – det avgörande och reella – inflytandet och ansvaret här. Presspolitiken och mediestödssystemet är ett statligt engagemang. Det är då viktigt att staten även fortsatt tar hela ansvaret för dess förverkligande.

Fådagartidningarna avstyrker därför förslaget om mediestödsnämndens sammansättning. Det hindrar inte att det i en tilltänkt mediestödsnämnd kan tas in personer med branschkunskap, det är tvärtom viktigt, men ytterst är sammansättningen, och ansvaret för systemet, en statlig fråga.

d) Allmänna förutsättningar för mediestöd (medielagen)

Utredningen föreslår ett antal övergripande kriterier för att kunna erhålla mediestöd. Dessa är viktiga för avgränsningarna av ett utvidgat mediestöd (jfr vad som anförts ovan).

- 1) Fådagartidningarna tillstyrker därför att den som söker mediestöd ska vara en juridisk person.
- 2) Fådagartidningarna tillstyrker att den som söker mediestöd ska ge ut "allmänna nyhetsmedier" (definierat som "medier som har ett redaktionellt innehåll bestående av allsidig nyhetsbevakning och kritisk granskning av för demokratin grundläggande processer och skeenden").

Fådagartidningarna konstaterar dock att det nuvarande kravet om att det ska bedrivas "allmänpolitisk opinionsbildning" synes ha utslutits som krav för att kunna erhålla mediestöd.

Enligt fådagartidningarnas mening är detta ett viktigt kriterium för att kunna erhålla ett statligt stöd och måste därför tilläggas.

- 3) Fådagartidningarna tillstyrker att ett tilltänkt mediestöd skall vara teknikneutralt, d v s utgå oavsett innehålls- eller spridningsform, men detta under förutsättning att stödet avgränsas till medier som till övervägande del är betalda, d v s inte till gratiskanaler.

e) Ytterligare allmänna förutsättningar för mediestöd till allmänna nyhetsmedier (mediestödsförordningen)

Kommittén ställer upp ytterligare ett antal krav för att "allmänna nyhetsmedier" ska kunna erhålla mediestöd. De ska:

- 1) präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet
- 2) ha ett redaktionellt innehåll som utgör minst 60 % av hela innehållet

- 3) *ha ett exklusivt, egenproducerat redaktionellt innehåll som utgör minst 20 % av hela innehållet*
- 4) *ha ett redaktionellt innehåll som präglas av hög kvalitet och inre mångfald*
- 5) *vara allmänt tillgängliga*
- 6) *självständigt spridas under egen titel med en ansvarig utgivare*
- 7) *publiceras eller sändas minst 45 gånger per år*
- 8) *vara riktade till en svensk målgrupp samt*
- 9) *ha en god användarförankring*

Också dessa punkter är värdefulla för att göra den avgränsning av stödberättigade som fådagarstidningarna efterfrågar ovan.

Fådagarstidningarna tillstyrker därför punkterna 2, 3, 5, 6, 7 och 8. Dessa är objektiva kriterier.

Fådagarstidningarna är dock mera skeptiska till punkten 1:

- 1) *de ska präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet*

Detta är ett krav som kan synas lätt att stödja – men hur förverkligas tolkningen därav utan att bli subjektiv? Det innebär svåra gränsdragningar, inte minst från ett yttrandefrihetsrättsligt perspektiv. Om staten - med ett mediestöd - väljer bort vissa åsiktsyttringar, riskeras legitimiteten för stödet i sin helhet.

...samt till punkten 4:

- 4) *de ska ha ett redaktionellt innehåll som präglas av hög kvalitet och inre mångfald*

Detta är ett krav som det i förstone också kan synas lätt att stödja. Men hur ska "hög kvalitet och inre mångfald" mätas och hur ska risker för subjektiva bedömningar undvikas? Det gäller i synnerhet som kommittén själv konstaterar (s 338) att "Staten varken kan eller bör heller ha en uppfattning om vad som är kvalitativ journalistik".

Vad gäller punkterna 1 och 4 anser alltså fådagarstidningarna att det finns betydande risker med att, framför allt att låta en mediestödsnämnd fatta dessa avgöranden.

Även punkten 9 innehåller risker för subjektiva moment:

- 9) *ha en god användarförankring*

Det finns dock möjligheter till en mera objektiv bedömning om man här kopplar begreppet till fådagarstidningarnas ovan nämnda krav om att nyhetsmediet skall vara till övervägande del betalt.

Detta kan dock bli ett krav som i så fall kommer att finnas med såväl i mediestödslagen som i mediestödsförordningen. Fådagarstidningarna förordar därför att kravet inkluderas i mediestödslagen. Skulle så inte bli fallet är det desto viktigare att det finns med i mediestödsförordningen, som ett uttryck för just kravet på "god användarförankring".

f) Särskilt om krav på deltagande i ett medieetiskt system

Utredningen föreslår därtill att en kommande mediestödsnämnd, som villkor för mediestöd "får" ställa krav på anslutning till ett medieetiskt system.

Fådagarstidningarna avstyrker förslaget, särskilt som detta nu uttrycks som en fakultativ uppgift för en mediestödsnämnd. Dagens pressetiska system är branschens eget och helt oberoende från staten. Det bör därför inte – indirekt – kopplas till statliga stöd och regelsystem eftersom det, i förlängningen, kan komma att leda till krav och synpunkter på dess utformning från det allmänna.

g) Produktionsstödet och ekonomiska effekter för fådagarstidningarna

Utredningen föreslår att det införs ett "produktionsstöd" (som i viss mån kan sägas motsvara dagens driftsstöd). Det får lämnas för kostnader förknippade med utgivningen till allmänna nyhetsmedier som kan visa att de är i behov av ekonomiskt stöd.

Fådagarstidningarna tillstyrker att stödet knyts till rörelsekostnader och inte till upplaga.

Fådagarstidningarna konstaterar dock att – oavsett de avgränsningar i allmänna kriterier för att kunna erhålla ett framtida mediestöd som utredningen gör – så blir de ekonomiska effekterna av utredningsförslaget omfattande för fådagarstidningarna.

Denna fråga ska också ses i perspektivet av att det nuvarande presstödet är en rättighetslagstiftning (jfr vad fådagarstidningarna anfört ovan) medan det tilltänkta mediestödet gäller i den utsträckning anslagna medel räcker till. Här ska särskilt noteras utredningens konstaterande (s 360) om att:

"Det är även rimligt att utgå från att flertalet tidigare förstaidningar som passerar trösklarna för mediestödet har kostnader som ligger i de högre kostnadsintervallen."

Gränserna raderas m a o ut och allt fler kommer, potentiellt, att kunna kvalificera för ett framtida mediestöd.

Om vi då utgår från att de kommande anslagen i statsbudgeten inte räcker till, blir konsekvenserna för de nuvarande fådagarstidningarna förödande med en omgående och omfattande utslagning som följd.

Fådagarstidningarna har gjort en preliminär beräkning som tydligt visar detta (se bilaga).

h) Konsekvenser, sammanfattande synpunkter och några förslag

- 1) Fådagarstidningarna delar uppfattningen att det nuvarande presstödet måste ses över och om möjligt göras teknikneutralt, men vill understryka att konsekvenserna därav mycket noga måste beaktas.
- 2) Om utredningens förslag genomförs kommer det att slå särskilt hårt mot fådagarstidningarna och få betydande konsekvenser för fortsatt mångfald och utgivning. Det är m a o mycket tveksamt om det med de omfattande förändringar av press-/mediestödet som förslaget innebär långsiktigt kommer att gå att upprätthålla utgivningen av fådagarstidningarna.
- 3) Det föreslagna press-/mediestödet öppnar för många tidningar, såväl som andra medier, att kunna bli föremål för det tilltänkta press-/mediestödet. Det väcker naturligtvis frågor om anslagstillräcklighet.
- 4) I det perspektivet ska särskilt beaktas utredningens förslag (§ 9) om begränsningar i fråga om stöd vad gäller koncernförhållanden och § 39 p. 3 om utdelning av vinst till det "allmänna nyhetsmediets ägare" och återbetalningsskyldighet.
- 5) Fådagarstidningarna föreslår därför att det innevarande driftsstödssystemet upprätthålls – i enlighet med riksdagens beslut – till utgången av 2019. De pengar som finns outnyttjade i anslagen fram till dess bör i första hand riktas till fådagarstidningarna.
- 6) I stället för att höja anslagen till det s k utvecklingsstödet bör det anpassas till det söktryck som hittills visat sig finnas. De pengar som därmed frigörs bör läggas på produktionsstödet och då särskilt på produktionsstödet till fådagarstidningarna.
- 7) Slutligen; det kommer även efter 2019 att behövas ett jämfört med i dag utökat produktions-/presstöd till såväl andratidningar som fådagarstidningar och i synnerhet i jämförelse med vad utredningen föreslagit.

I en tid av "fake news" och "alternativa fakta" behövs stabila och tillförlitliga nyhetsorgan mer än någonsin Fådagarstidningarna har här framöver en allt viktigare roll att fylla.

Sammanfattningsvis: det kommer även efter 2019 att behövas ett utökat produktions-/presstöd till fådagarstidningarna.

Fådagarstidningarna är oberoende röster som behövs i dag och i framtiden - för mångfaldens och demokratins skull!

Skara den 16 mars 2017

För Fådagarstidningarna

Matz Kindmalm
Ordförande